

ЛАБОРАТОРІЯ
ЗАКОНОДАВЧИХ
ІНІЦІАТИВ
www.parlament.org.ua

ОЦІНКА ЗАКОНОДАВЧОГО ВПЛИВУ

**Проекту Закону № 7283 «Про внесення змін до Закону України
«Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів
України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування»**

I. ОБГРУНТУВАННЯ ПОЛІТИКИ

Законопроект спрямований на забезпечення прав громадян на участь у місцевому самоврядуванні. Важливість цього законопроекту полягає у тому, що, **по-перше**, жителі громад повинні усвідомлювати, що участь в управлінні громадою не обмежується виключно голосуванням і виборами. Конституція гарантує й інші інструменти. **По-друге**, Верховною Радою було розширено ряд законодавчих ініціатив, що удосконалили механізми громадської участі. Проте окремі норми ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» у частині регулювання механізмів демократії участі є недосконалими. Зокрема, відсутність чіткої вимоги для ОМС щодо обов'язковості врегулювання механізмів участі, наприклад, у статуті громади; відсутність вимог до рішень ОМС про механізми локальної демократії у процедурній їхній частині; не визначено перелік питань, які повинні бути врегульовані у статуті, та про обов'язковість статутів; недосконалий механізм застосування електронних петицій в ОМС.

Таким чином, пропонується удосконалити процедурні особливості локальної демократії та внести зміни у ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів, зокрема:

- 1) У ЗУ «Про місцеве самоврядування» встановити вимоги для ОМС щодо нормативно-правового регулювання механізмів місцевої демократії
- 2) Передбачити детальний порядок регулювання механізмів локальної демократії у статутах територіальних громад або окремих рішеннях місцевих рад, їхнє застосування і процедури
- 3) Визначити перелік форм громадської участі під час прийняття рішень ОМС
- 4) Доповнити формами місцевої демократії, які вже використовуються ОМС, але не врегульовані Законом

Для процесів децентралізації і відновлення громад врегулювання цих питань є важливими, а якість процедур забезпечить більшу включеність жителів громад, покращить прозорість діяльності ОМС, співпрацю між ОМС та жителями громад.

II. АНАЛІЗ КОНТЕКСТУ

На сьогодні питання місцевої демократії регулюється у Конституції України, ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні», ЗУ «Про звернення громадян», ЗУ «Про доступ до публічної інформації», ЗУ «Про органи самоорганізації населення», ЗУ «Про статус депутатів місцевих рад» тощо. Проте, як зазначалося вище, окремі питання місцевої демократії не врегульовані, а частина з них потребують значного доопрацювання.

Різні країни послуговуються міжнародними рекомендаціями, які подають уніфіковані принципи для розробки та імплементації інструментів участі. Рекомендації Rec (2001) 19 Комітету міністрів Ради Європи «Про участь громадян у місцевому публічному житті»¹ визначають 13 основних принципів політики участі на місцевому рівні, серед яких, зокрема:

- гарантувати громадянам право на доступ до чіткої інформації, що стосуються їхніх громад, і право висловлюватися про найважливіші рішення, які впливають на їхнє майбутнє;
- шукати нових способів покращення громадянської свідомості та спільно з громадами й органами місцевої влади сприяти культурі демократичної участі;
- підвищувати обізнаність про належність до громади та заохочувати громадян брати на себе відповідальність;
- заохочувати місцевих лідерів наголошувати про важливість участі громадян та враховувати їхні вимоги і очікування з метою забезпечення належної відповіді на потреби, які вони (громадяни) висловлюють;
- виробити загальний підхід до питання участі громадян, зважаючи як на механізм представницької демократії, так і на форми прямої участі в ухваленні рішень та в управлінні місцевими справами;
- звернути особливу увагу на ті категорії громадян, які зіштовхуються з більшими труднощами в процесі участі, або на ті, які де-факто залишаються у тіні місцевого публічного життя.

Дотримання цих принципів загалом покращує культуру демократії участі та дозволяє виробити партнерство між жителями та органами місцевої влади. Окрім цього, у Рекомендаціях вміщені засадничі поради щодо обов'язковості вироблення внутрішніх політик, які б слугували у тому числі комунікаційним механізмом для імплементації інструментів участі. Наголошується про формування політики із залученням органів місцевої влади, а якщо потрібно і регіональної, спрямованої на заохочення участі громадян у місцевому публічному житті. У контексті цього важливо ухвалити сформовану політику, заходи з метою поліпшення законодавчих рамок. Тобто цей документ спрямований як на нормативну частину інструментів участі, так і практичну. Нормативна частина повинна бути доповнена або покращена переліком механізмів, які

---

¹ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_739#Text

застосовуються громадянами як інструменти участі, і таким чином ясність, чіткість викладених форм участі полегшить їхнє застосування самими жителями.

Країнам рекомендується впровадити або поліпшити законодавство, що дозволить:

- петиції, пропозиції і скарги громадян до місцевих рад;
- народні ініціативи з вимогою до органів влади розглянути питання громадян та відповісти на нього;
- консультативні референдуми чи референдуми, на яких ухвалюються обов'язкові для виконання рішення;
- механізми кооптування громадян до органів, що ухвалюють рішення, серед них і до представницьких органів;
- засоби залучення громадян до управління (комітети, ради тощо).

Звісно, цей перелік не є вичерпним, і кожна країна використовує різні форми участі відповідно до місцевих умов. Навіть у межах одного муніципалітету можуть бути закріплені різні форми участі – і знову ж таки це залежить від проблем, потреб жителів.

Іншим документом, який закладає рамки участі громадян, є Європейська хартія місцевого самоврядування. Зокрема, у ст. 3 зазначено про право участі громадян у житті громади, а саме «право місцевого самоврядування здійснюється радами або зборами, члени яких вільно обираються таємним голосуванням на основі прямого, рівного, загального виборчого права і які можуть мати підзвітні їм виконавчі органи. Це положення жодним чином не заважає використанню зборів громадян, референдумів чи будь-якої іншої форми прямої участі громадян, якщо це дозволяється законом». Тобто саме національне законодавство повинне закладати правову основу для участі жителів у розробці, прийнятті місцевих рішень.

У Додатковому протоколі до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах органу місцевого самоврядування² зазначено про забезпечення кожному право участі у справах органу місцевого самоврядування. Тобто незалежно від статі, соціальної приналежності та інших ознак, всі громадяни мають право брати участь у житті громади. **Це стверджує про обов'язковість дотримання принципу інклюзії.**

---

² https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b49#n2

У європейських країнах існують різні інструменти місцевої демократії. Універсальних форм участі немає - наявні загальні риси, які країни адаптують до місцевих умов. Більше того, багато країн навіть у межах одного регіону або муніципалітету мають різні інструменти участі і закріплюють їх у місцевих рішеннях. У багатьох країнах поширеними інструментами участі громадян є *референдум та громадська ініціатива*. Наприклад, у Чехії та Франції громадська ініціатива доступна лише на регіональному рівні. Натомість у Нідерландах громадська ініціатива представлена на регіональному та муніципальному рівні, однак кожен муніципалітет самостійно вирішує чи застосовувати цей інструмент. У деяких країнах запроваджені порогові обмеження щодо участі громадян (наприклад, в Угорщині муніципальна рада визначає порядок участі громадян на місцевому рівні і порогове значення коливається у межах 5-10%). У Німеччині громадська ініціатива часто використовується на рівні комуни і є важливою частиною та постійним елементом політичного процесу загалом.

Бюджет участі – ще один широко використовуваний інструмент у європейських країнах. Наприклад, у Бельгії у деяких муніципалітетах частина місцевого бюджету передається комітетам області або громадським ініціативам. У Великій Британії механізм бюджету участі керується прийнятими формами управління громадськими фондами на місцевому рівні та на рівні міста, а також на рівні державних, приватних заходів.

У Польщі бюджет участі за останні роки став дуже поширеним на місцевому рівні. Залученість жителів дозволяє місцевій владі планувати місцеві витрати. Наприклад, у Польщі перший бюджет участі був реалізований тільки у 2011 році у Сопоті. До цього у польських муніципалітетах не було досвіду безпосередньої участі у прийнятті рішень про бюджети. Форми бюджету участі варіюються від моделі традиційних консультацій та надання пропозицій до реалізації певних проектів громадськістю. Проте всі моделі направлені на можливість впливати жителями на місцеві рішення, а також покращити прозорість процесів. Законодавство Польщі не нав'язує партисипативної моделі формування місцевого бюджету. Виключну відповідальність за формування місцевого бюджету несе міський голова. Деталі бюджетного процесу регулюються Законом про муніципальне самоврядування та Законом про державні фінанси, які не вимагають участі громадськості у плануванні державних витрат. Проте відсутність законодавчого регулювання цього питання компенсується місцевим рішенням. Муніципальна влада встановлює перелік питань, які вимагають консультацій, та користується широкою

автономією у визначенні обсягів та форм консультацій. Враховуючи цю законодавчу базу, усі процедури бюджету участі, які застосовуються у польських муніципалітетах, трактуються як особлива форма публічних консультацій, що згадується у Законі про гміни. Кожна гміна напрацьовує свої моделі і обсяги участі, виходячи з міжнародних практик. Деталізовані процедури описані у місцевих рішеннях- постановах ради або актах.

У польській практиці форми бюджету участі включають три основні методи: консультації (дебати, громадські ради, громадські слухання, семінари, форуми); право подавати пропозиції щодо проектів для включення до бюджету участі; право брати участь у голосуванні за запропоновані проекти. Наприклад, рада Лодзі прийняла Положення про громадські консультації, де встановлено вимогу про те, що мер повинен проводити консультації на етапі формування бюджетної пропозиції. Визначено три форми консультацій: відкриті зустрічі з громадянами, що дозволяє їм висловлювати свої погляди та очікування в усній чи письмовій формі; семінари для громадян, спрямовані на підвищення рівня обізнаності громадян про проблемні питання; збір пропозицій громадян, у тому числі онлайн консультація.

У польській практиці поняття «бюджет участі» замінено на «громадський бюджет», насамперед для того, щоб підкреслити демократичний характер процесу та уникнення складного жаргону. Якщо громадянин хоче подати пропозицію чи ідею – він заповнює спеціальну форму, коротко описує проект, обґрунтовує його необхідність включення до бюджетної пропозиції. Потім проекти розглядаються спеціальною комісією. Переважна більшість гмін не обговорюють відкрито проекти. Велика увага зосереджена на забезпечення громадян про процедурні аспекти бюджету участі, тобто як подавати проекти та як голосувати.

Загальні збори населення або громадські збори також врегульовано у багатьох країнах на законодавчому рівні. У Болгарії Закон про безпосередню участь громадян у державній владі та місцевому самоврядуванню³ дозволяє проводити загальні збори тільки на місцевому рівні. Така участь допускається у муніципалітетах з кількістю населення до 10 тис. Рішення вважаються обов'язковими, якщо участь бере 25% населення, що має право голосу. Муніципальна рада повинна вжити будь-які заходи протягом одного

3

file:///Users/ALI/Documents/%D0%9B%D0%97%D0%86%D1%87%D0%B8%D0%BA/%D0%9B%D0%86%D0%90_%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F.pdf

місяця після отримання рішення загальних зборів. У муніципалітетах, районах з чисельністю населення понад 1000 жителів можуть проводитися загальні збори у кількох місцях відповідно до виборчих дільниць. Загальні збори можуть скликатися головою муніципалітету, рішенням міської ради, зверненням не менше 50% громадян, які мають виборче право, постійну адресу на території муніципалітету.

У Словенції механізм загальних зборів визначений у муніципальних статутах – положення про скликання громадських зборів, методи прийняття рішень, обставини, за яких ці рішення є обов’язковими. Збори скликаються за ініціативи голови або на вимогу населення (порогове значення – 5%).

Багато країн удосконалили процеси залучення громадян у житті громад і запровадили механізми *електронної участі*. Наприклад, Естонія, Словаччина, Нідерланди, Данія, Велика Британія успішно використовують електронні форуми, електронні консультації, електронні петиції, інформаційні портали для комунікації з жителями.

Рекомендація CM/Rec(2009) Комітету Міністрів державам-членам щодо електронної демократії⁴ визначає основні рамки та принципи щодо запровадження електронної демократії органами влади всіх рівнів, дає визначення електронним інструментам участі, зокрема, електронним петиціям. У цьому документі вказані основні рекомендації для держав щодо втілення електронної демократії та заохочення впровадження заходів. У Великій Британії є окремий Закон про місцеву демократію, економічний розвиток і будівництво⁵, який описує основні принципи локальної демократії, особлива увага тут на електронних петиціях та етапах їхнього втілення. Цей рамковий закон зобов’язує муніципалітети впроваджувати механізм петицій, зокрема, поруч із традиційними петиціями забезпечити можливості для електронної подачі та підпису петицій (підписи можуть збиратися одночасно як «офлайн» так і онлайн).

Крім того він чітко визначає перелік можливих етапів, що відбуваються після подачі петицій. Наприклад: ✓ виконання запиту петиції; ✓ розгляд петиції на засіданні компетентного органу; ✓ ініціювання запиту; ✓ проведення громадських зборів; ✓ здійснення дослідження питання; ✓ надання письмової відповіді автору петиції, що містить позицію органів влади щодо запиту, який міститься в петиції; ✓ направлення петиції на розгляд контрольних комітетів/комісій. Детальну процедуру про розгляд і

---

⁴ https://www.coe.int/t/dgap/goodgovernance/Activities/Key-Texts/Recommendations/Recommendation_CM_Rec2009_1_en_PDF.pdf

⁵ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2009/20/contents>

схвалення петицій муніципалітети затверджують місцевими рішеннями – положеннях про петиції. У цих документах деталізуються вимоги: питання чи повноваження ОМС щодо яких петиції не можуть стосуватися, підстави для недопущення петиції до збору підписів, рекомендації щодо подання петиції, розгляд петиції. Тому процедури у муніципалітетах можуть відрізнятися. Є навіть окрема особа - відповідальний публічний службовець «Monitoring Officer», що приймає рішення про недопуск петицій.

Є й інші випадки, коли законодавча рамка щодо електронних петицій для місцевого рівня відсутня. Прикладом є Швеція. У національному законодавстві Швеції не встановлено рамок щодо електронних петицій. Тому їхнє втілення відрізняється у різних муніципалітетах. Основні принципи е-петицій затверджуються рішенням ради, у якому подається питання: кількості днів для збору підписів; хто може подавати петиції; що слід зазначити при поданні; скільки голосів потрібно зібрати; внутрішнього процесу розгляду справи; обробки персональних даних. В Гетеборзі петиції подаються в електронній формі⁶. Для тих, у кого немає доступу до цифрових інструментів, є можливість прийти в міський громадський офіс, де відповідні службовці допоможуть створити та подати е-петицію.

У Франції право жителів подавати місцеву петицію закріплено у Конституції (ст. 72)⁷. Окрім цього, це дозволяє жителям проводити консультації з питань, що стосується територіальної громади, виносити певні питання на референдум, вимагати включення до порядку денного певні ініціативи. Тут також існують інституційні механізми залучення жителів: консультативні комітети, громадські ради⁸.

Консультативні механізми, ради жителів використовуються різними країнами. У Швеції майже у всіх муніципалітетах існують громадські консультативні організації. У Німеччині на місцевому рівні також використовуються консультативні механізми, проте вони не є обов'язковими. Наприклад, вони використовуються з метою встановлення пріоритетів громадян щодо державної політики та їхніх переваг у державній політиці. У Бельгії є багато прикладів молодіжних рад, де консультативні органи залучають громадян та зацікавлених сторін до обговорення різних тем та напрацювання

---

⁶ <https://goteborg.se/wps/wcm/connect/84fb32dc-7ab5-47be-a035-9803fddb64d5/Riktlinjer+f%C3%B6r+e-f%C3%B6rslag+i+G%C3%B6teborgs+Stad.pdf?MOD=AJPERES>

⁷ https://www.legifrance.gouv.fr/loda/article_lc/LEGIARTI000006527593

⁸ <https://www.vie-publique.fr/eclairage/272715-democratie-participative-les-premiers-dispositifs>

рекомендацій для муніципальної влади. Деякі країни також застосовують механізми залучення різних категорій населення – молодь, осіб з інвалідністю тощо.

У деяких країнах регіональна влада активно долучається до просування культури демократії участі. Прикладом є Хорватія, де регіональна влада активізує жителів муніципалітетів до участі у прийнятті рішень. Рада Істрійського округу прийняла висновок про форми участі громадян у діяльності місцевих громад і рекомендує цей документ всім муніципалітетам. У вступі до тексту «Форми участі громадян у діяльності місцевої громади» йдеться про те, що необхідно встановити різні форми участі громадян у діяльності територіальної громади, у тому числі: громадські ініціативи, перш за все петиції; референдуми; інформативна діяльність через місцеві ЗМІ; центри для громадян (у формі агентства у складі представницьких органів місцевого самоврядування, яке надаватиме юридичні консультації та інформуватиме громадян про рішення громади); моніторинг та участь у роботі представницьких структур.

III. АНАЛІЗ ВПЛИВУ

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування є важливим не тільки для продовження реформи децентралізації, але і для прозорості процесів відновлення громад. Для цього врегулювання інструментів участі на місцевому рівні є необхідним.

Прийняття цього законопроекту відповідає міжнародним практикам, адже всі демократичні країни мають налагоджені та добре прокомуніковані механізми участі громадян. Проте окремі положення законопроекту потребують доопрацювання. **По-перше**, багато жителів не усвідомлюють достатньою мірою важливість залучення у процесах вирішення місцевих проблем, часто і не вбачають відмінності в існуючих формах участі. Тому додатковою необхідністю є не тільки врегулювання залучення жителів на законодавчому рівні, а і проведення просвітницької роботи для підвищення громадської активності. **По-друге**, окремого уточнення потребує пріоритезація чи ієрархізація у законопроекті передбачених форм участі. Зокрема, це необхідно для більшої чіткості нормативних правил для жителів громад.

Законопроектом пропонується наступні форми участі:

- 1) місцеві референдуми;
- 2) загальні збори;

- 3) місцеві ініціативи;
- 4) громадські слухання;
- 5) електронні петиції;
- 6) участь жителів у розподілі коштів місцевого бюджету;
- 7) публічні консультації;
- 8) громадська оцінка (експертиза) діяльності виконавчих органів ради та посадових осіб;
- 9) консультативно-дорадчі органи при органах місцевого самоврядування та їх посадових особах;
- 10) інші форми участі, що не суперечать законодавству

Позитивним з точки зору практики є розширення у законопроекті форм участі, адже широкого застосування набули й інші інструменти місцевої демократії, не передбачені безпосередньо у чинному ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні», наприклад, громадський бюджет (бюджет участі), консультації з громадськістю (у тому числі – електронні), утворення громадських рад та інших дорадчих колегіальних органів при органах місцевого самоврядування тощо. До того ж, одним з інструментів місцевої демократії можна вважати й електронні петиції до органів місцевого самоврядування, порядок подання та розгляду яких передбачені ст. 23-1 Закону України «Про звернення громадян».

Про перевагу нормативного закріплення ширшого переліку інструментів участі засвідчує дослідження, яке було проведене в межах Проекту Ради Європи «Зміцнення громадської участі у демократичному процесі прийняття рішень в Україні»⁹. Мета дослідження полягала у тому, щоб з'ясувати потреби, стан та проблемні аспекти взаємодії інститутів громадянського суспільства, жителів громад та органів місцевого самоврядування у період дії воєнного стану. За результатами дослідження було виявлено, що використовуваними є наступні форми участі: особисті контакти та неформальні звернення до посадовців ОМС, місцеві ініціативи, запити на доступ до інформації, звернення громадян до органів місцевого самоврядування, електронні петиції та консультації з громадськістю наживо, громадський бюджет, доручення депутату/особистий прийом депутатом, мером, іншими посадовцями, збори жителів за місцем проживання, самоорганізація з сусідами, громадські слухання, консультації з громадськістю онлайн, утворення і функціонування органів самоорганізації населення, функціонування громадських рад, громадська експертиза. Це засвідчує, що жителі

---

⁹ <https://rm.coe.int/research-influence-of-martial-law-on-the-civil-participation-in-ukrain/1680a79d85>

громад використовують широкі форми участі, які навіть не закріплені у чинному законодавстві.

Зважаючи на дані дослідження і загалом практичне застосування форм участі, **дискусійне питання виникає щодо першості місцевих референдумів у ієрархії інструментів участі.** По-перше, Порядок призначення та проведення місцевого референдуму, а також перелік питань, що вирішуються виключно референдумом, визначаються законом про референдуми. Наразі інститут місцевого референдуму у національному законодавстві згадується фрагментарно в окремих законодавчих актах, оскільки у 2012 році втратив чинність основний закон «Про всеукраїнський та місцевий референдуми». Тому щодо процедурних аспектів проведення цієї форми участі утворився правовий вакуум. У ЗУ «Про місцеве самоврядування» зазначається про те, що порядок призначення і проведення місцевого референдуму, перелік питань визначаються законом про референдуми. Проте цього закону на сьогодні немає. У Верховній Раді є зареєстрований ще у 2021 році законопроект № 5512 «Про місцевий референдум», але його не ухвалено досі.

По-друге, місцеві референдуми не використовуються часто як форми участі, і організація місцевих референдумів потребує значних зусиль та витрат. Також на сьогодні проведення референдуму неможливе у зв'язку з дією воєнного стану, в умовах якого забороняється проведення виборів, а референдуми є їхнім різновидом. Тому важливо правильно впорядкувати форми участі, враховуючи той факт, що активність жителів варіюється від громади до громади, і громадська активність є доволі низькою. Особливо це стосується неурбанізованих територій.

Інше питання стосується загальних зборів. Законопроектом пропонується, що загальні збори можуть проводитися як в межах всієї територіальної громади, так і в окремих її частинах. А у випадках, коли скликання загальних зборів пов'язане з організаційними складнощами, можуть скликатися конференції. Наступним приписом пропонується, що загальні збори є правомочними за умови участі в них більше половини жителів, що проживають на відповідній території, а в разі скликання конференції – більше двох третин від визначеної за квотою кількості делегатів. Рішення загальних зборів приймаються більшістю від їх учасників та враховуються сільською, селищною, міською радою в її діяльності. **Проте доволі суперечним є проведення загальних зборів у межах всієї територіальної громади, адже всі громади є різними за масштабністю, активністю жителів, категоріями населення.** І якщо загальні збори проводяться в межах всієї територіальної громади, а на збори з'явилися жителі тільки

одного великого населеного пункту, рішення якого буде стосуватися всієї громади, то виникають сумніви у валідності рішення зборів. Тому у випадку проведення загальних зборів всієї територіальної громади важливо встановити допустимий поріг з певною кількістю населення. Наприклад, у Болгарії загальні збори всього муніципалітету допускаються у муніципалітетах з кількістю населення до 10 тис. Рішення вважаються обов'язковими, якщо участь бере 25% населення, що має право голосу.

Потребує уточнення стаття 13-1 щодо участі жителів у розподілі коштів місцевого бюджету. По-перше, у міжнародних стандартах цей припис трактується як «бюджет участі» або «громадський бюджет». По-друге, запропонована назва спонукає виключно до надання пропозицій до бюджету, проте у багатьох громадах внесення пропозицій, проектів передбачає також контроль і моніторинг їхнього втілення. Наприклад, у польській практиці громадський бюджет варіюється від традиційних консультацій, надання пропозицій до реалізації проектів. Тому варто переглянути трактування цього припису для більш чіткого розуміння цієї форми участі, що не повинна обмежуватися виключно наданням пропозицій, але і проведенням конкурсу та реалізацією проектів.

Зміст запропонованої норми 13-2 щодо публічних консультацій також видається розмитю, що не відрізняє цю форму від інших форм участі. А це, у свою чергу, викликатиме труднощі для розуміння у громадян. Нечітким є припис, що «з метою прийняття найбільш ефективних управлінських рішень з вирішення питань місцевого значення, узгодження публічних та приватних інтересів, надання можливості для вільного доступу до інформації про діяльність органів місцевого самоврядування, забезпечення відкритості та прозорості їх діяльності, проводяться публічні консультації», так як для можливості доступу до інформації громадяни можуть використовувати запити, що не відрізняє публічні консультації як форму участі серед інших інструментів. Також вище зазначене трактування не позначає певну закінчену дію, тобто продукт, який повинен бути в результаті публічних консультацій. Ймовірно, варто врахувати міжнародний досвід, де консультативні механізми використовуються з метою напрацювання певних рекомендацій щодо політики, встановлення пріоритетів місцевих питань для муніципальної влади. Тому ця норма потребує доопрацювання з акцентом на кінцевому продукті проведення публічних консультацій.

Щодо електронної петиції, то зазначено, що електронна петиція, яка набрала необхідну кількість підписів, розглядається на черговому пленарному засіданні сільської, селищної, міської ради з урахуванням вимог цього Закону, **проте цей припис не узгоджується із нормою ЗУ «Про звернення громадян», де зазначено, що розгляд**

електронної петиції здійснюється невідкладно, але не пізніше десяти робочих днів з дня оприлюднення інформації про початок її розгляду (ст. 23-1).

Невід'ємною складовою у питанні інструментів місцевої демократії є положення ЗУ «Про місцеве самоврядування», що регламентують поняття та порядок державної реєстрації статутів територіальних громад (ст. 19 ЗУ «Про місцеве самоврядування»), адже більшість актів органів місцевого самоврядування (положень, порядків), які визначають порядок застосування інструментів місцевої демократії, є складовими статуту відповідної територіальної громади.

Законопроектом пропонується встановити обов'язкове прийняття Статуту територіальної громади. Також окреслюється, що статутом територіальної громади визначаються: 1) загальні положення та символіка територіальної громади; 2) особливості організації роботи органів місцевого самоврядування; 3) форми участі територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення; 4) засади взаємовідносин органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб з органами самоорганізації населення, об'єднаннями громадян, іншими суб'єктами; 5) форми громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб; 6) засади відкритості та прозорості діяльності органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, порядок їх реалізації; 7) порядок звітування перед територіальною громадою сільського, селищного, міського голову, депутатів ради та старост; 8) засади розвитку територіальної громади; 9) інші питання місцевого значення, що стосуються життєдіяльності територіальної громади та не суперечать законодавству.

Обов'язкове затвердження Статуту громад є перевагою як для ОМС, так і жителів. Адже цей документ даватиме правові гарантії щодо партнерства між місцевою владою та громадою. Також цей припис цілком відповідає міжнародним стандартам, так як у більшості країн форми участі затверджені у місцевих рішеннях. Проте деякі пропозиції є дискусійними, зокрема те, що у Статуті має визначатися особливості організації роботи ОМС, хоча організація роботи ОМС визначається регламентом. Наведені вище положення не тільки суперечать нормам, а й допускать можливість створення у положеннях статутів територіальних громад механізмів правового регулювання, паралельних до тих, які регулюються регламентами місцевих рад. Це, своєю чергою, призводитиме до виникнення суперечностей та неузгодженостей положень нормативних актів локального рівня. Тому врегулювання такого питання у статутах територіальних громад є недоречним.

Загалом, законопроект покращує і значно розширює інструменти участі, проте певні його приписи потребують доопрацювання, зокрема для дотримання загального принципу інклюзивності та міжнародних рекомендацій, стандартів. Натомість, для кращого розуміння жителями можливості участі у розробці місцевих рішень важливі й інші заходи, необхідні разом із унормуванням інструментів участі – це навчання жителів громад та проведення просвітницької роботи.